

9.1 Nijlgans (*Alopochen aegyptiacus*)

1 Samenvatting

Aantal en verspreiding

- In Nederland neemt zowel het aantal broedparen als het aantal niet broedvogels sterk toe (minimaal verdubbeling per 15 jaar);
- In Groningen was er sinds 1990 een sterke toename van broedvogels, over de laatste 10 jaar is de trend onzeker;
- De niet-broedende nijlganzen zijn vermoedelijk niet toegenomen.

Schade

- De bij het Faunafonds geregistreerde landbouwschade door de nijlgans bedraagt in de winter tot € 3.200,- en in de zomer tot € 450,-. De beschadigde oppervlakte loopt in de winter op tot 100 ha en in de zomer tot 70 ha. De bekende landbouwschade treedt vooral op in grasland en in mindere mate in wintergraan.
- Vermoed wordt dat deze gegevens slechts het topje van de ijsberg vormen, omdat bij het Faunafonds landbouwschade door exoten niet geregistreerd wordt, tenzij de nijlgans zich in menggroepen met beschermde inheemse soorten bevindt. Derhalve moet voor belangrijke landbouwschade in de toekomst worden gevreesd.
- Nijlganzen veroorzaken schade aan de inheemse fauna. Ze kunnen in de broedtijd zeer territoriaal zijn, waarbij ze andere vogels veelvuldig verjagen en soms hun kuikens verdrinken. De soort bouwt zelf geen nest, maar neemt broedplaatsen en nesten over van inheemse soorten.
- Nederland heeft zich verbonden aan het biodiversiteitsverdrag waarin is vastgelegd dat ongewenste 'invasieve' exoten actief beheerd zullen worden om de inheemse flora en fauna te beschermen.

Beleid

- De nijlgans is geen beschermde inheemse diersoort, maar een exoot;
- Het is volgens de Flora- en faunawet niet toegestaan om exoten te bestrijden met het geweer;
- Bejaging van de nijlgans als 'exoot' is alleen mogelijk op grond van een aanwijzing ex artikel 67 van de Ffw.
- GS kunnen op grond van artikel 67 een aanwijzing geven om de stand van de nijlgans te beperken ter voorkoming van belangrijke landbouwschade of ter voorkoming van schade aan flora en fauna. De onderbouwing daarvoor is lastig, omdat schade door exoten niet wordt geregistreerd.
- Onderdeel van het Groninger Ganzenakkoord is het planmatig wegnemen van populaties exoten en gedomesticeerde ganzen. Dit wordt nader uitgewerkt door het GAK en moet verankerd worden in de Wet natuurbescherming.

Beheer

Ten gevolge van de bovengeschetste problemen bij het beleid heeft de afgelopen jaren geen beheer van de nijlgans kunnen plaatsvinden.

Overwegingen

Sinds 1990 is er een sterke toename van broedvogels is in Groningen. De laatste tien jaar zijn de broedvogels en niet-broedende nijlganzen vermoedelijk niet toegenomen. Nijlganzen veroorzaken faunaschade en belangrijke landbouwschade.

Voorstel

Zodra er een goede basis ligt voor het bestrijden van nijlgans dan zal de Fbe de provincie verzoeken om een aanwijzing ter voorkoming van schade aan gewassen en fauna.

2 Aantal en verspreiding

Landelijk

De Nijlgans is een soort die voorkomt in geheel Afrika ten zuiden van de Sahara. Hij is in de 17e eeuw geïntroduceerd in het Verenigd Koninkrijk (del Hoyo et al. 1992). Na ontsnappingen uit vogelcollecties heeft de Nijlgans zich vanuit diverse kerngebieden vleksgewijs over Nederland verspreid (Lensink 1998), met het eerste broedgeval in 1967. Het aantal broedparen in Nederland ontwikkelde zich vervolgens snel in 1972, 1977, 1983, 1988-89, 1994-94 respectievelijk 7, 48, 115, 345, en 1280-1400 (Lensink 1999). De nijlgans broedde volgens Sovon in 1998-2000 landelijk met 4.500-5.000 paar en komt als wintervogel in vrij groot aantal voor. Figuur 1 toont het gemiddeld aantal broedparen nijlgans in Nederland in de periode 1998-2000 en het aantal niet broedvogels per hoofdgebied gemiddeld. Over alle maanden van 2005/06 t/m 2009-2010.

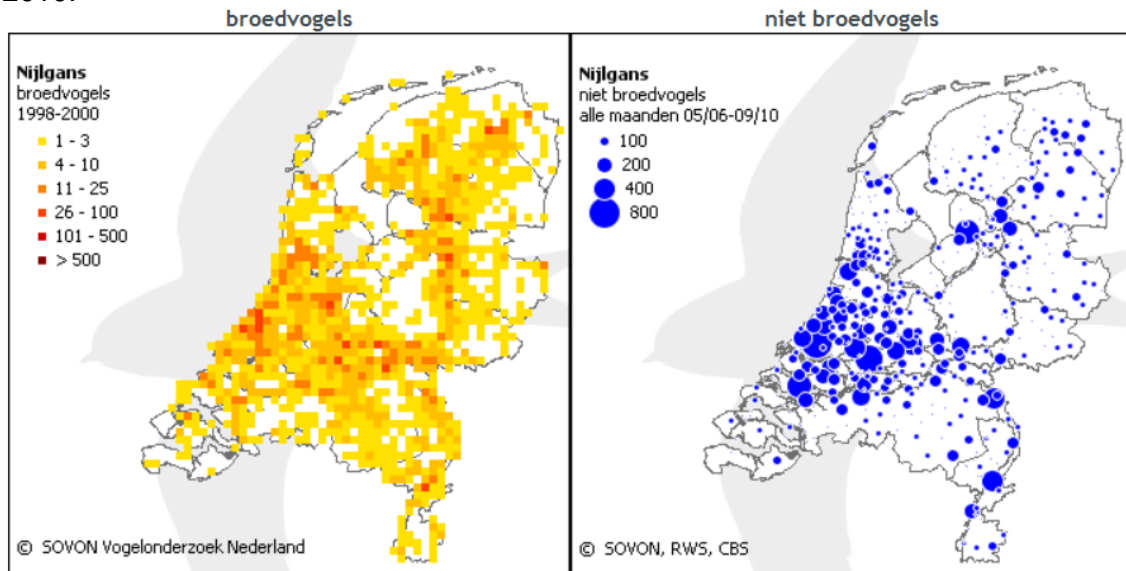

Fig. 1 Gemiddeld aantal broedvogels en niet-broedvogels nijlgans in Nederland in de periode 1998-2000, resp. 2005/06 t/m 2009/10 (SOVON).

In Nederland is zowel vanaf 1990 als over de laatste 10 jaren een significante toename van het aantal broedparen opgetreden van >5% per jaar (minimaal verdubbeling in 15 jaar), zie (figuur 2).

Het aantal niet broedvogels is in Nederland na 1980 significant toegenomen met >5% per jaar (minimaal verdubbeling in 15 jaar), terwijl over de laatste 10 seizoenen een significante toename van <5% per jaar is opgetreden.

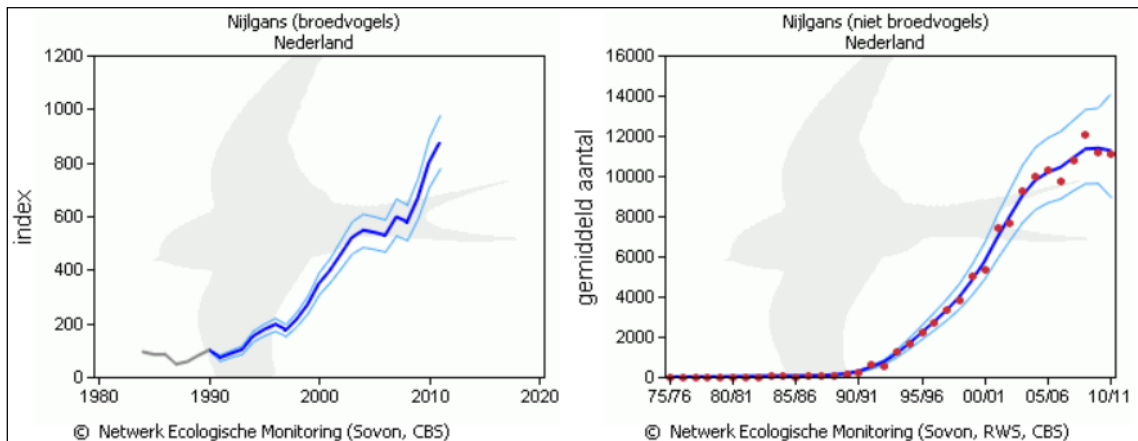

Fig. 2. Aantalverloop van nijlgans (linker figuur populatie-index broedvogels (BMP) en rechterfiguur gemiddeld aantal niet broedvogels (watervogelmeetnet)) in Nederland.

Provinciaal

Volgens de indexcijfers van Sovon, (zie figuur 3) is er sinds 1990 sprake van een sterke toename van broedvogels in Groningen. Over de laatste 10 jaar is de trend onzeker volgens Sovon.

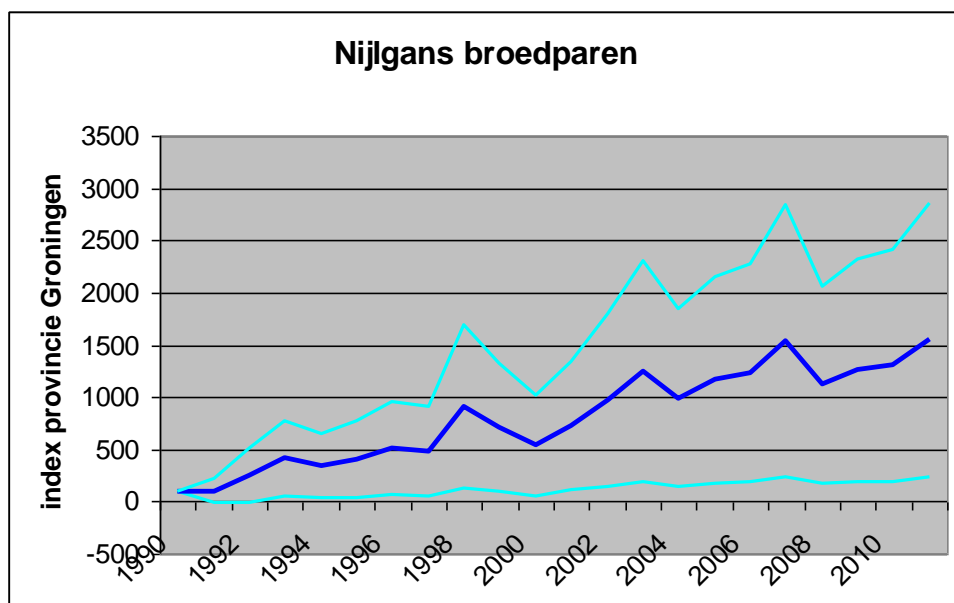

Fig. 3 Index broedparen Nijlgans in de provincie Groningen (1990 is 100), (Bron: NEM (Sovon,CBS))

Voor niet-broedvogels zijn provinciaal de midwintertellingen van Sovon beschikbaar. Daarin worden alleen de getelde aantallen weergegeven, zonder informatie over de teldekking en het aantal nultellingen, waardoor deze voor het onderling vergelijken van jaren eigenlijk onbruikbaar zijn. Ze geven wel een indruk van de orde van grootte van voorkomende aantallen tot 650 in januari. Uit de voorjaarstellingen van de KNJV in april blijkt dat de aantallen dan tot boven de 1200 kunnen oplopen. Fig.6 geeft de spreiding over de provincie tijdens de voorjaarstelling. Ze blijken dan met name in het westen en zuidoosten van de provincie voor te komen.

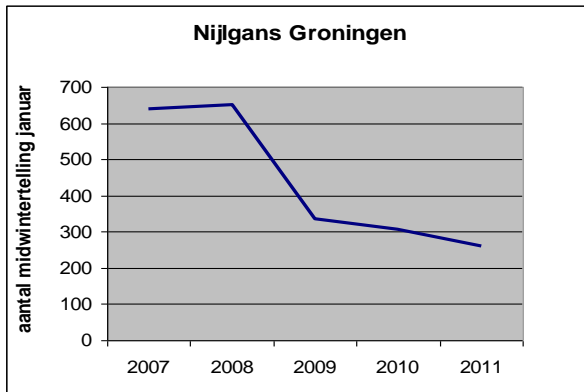

Fig.4. Midwintertelling (Bron: Sovon)

Fig.5. Voorjaarstelling (Bron: KNJV)

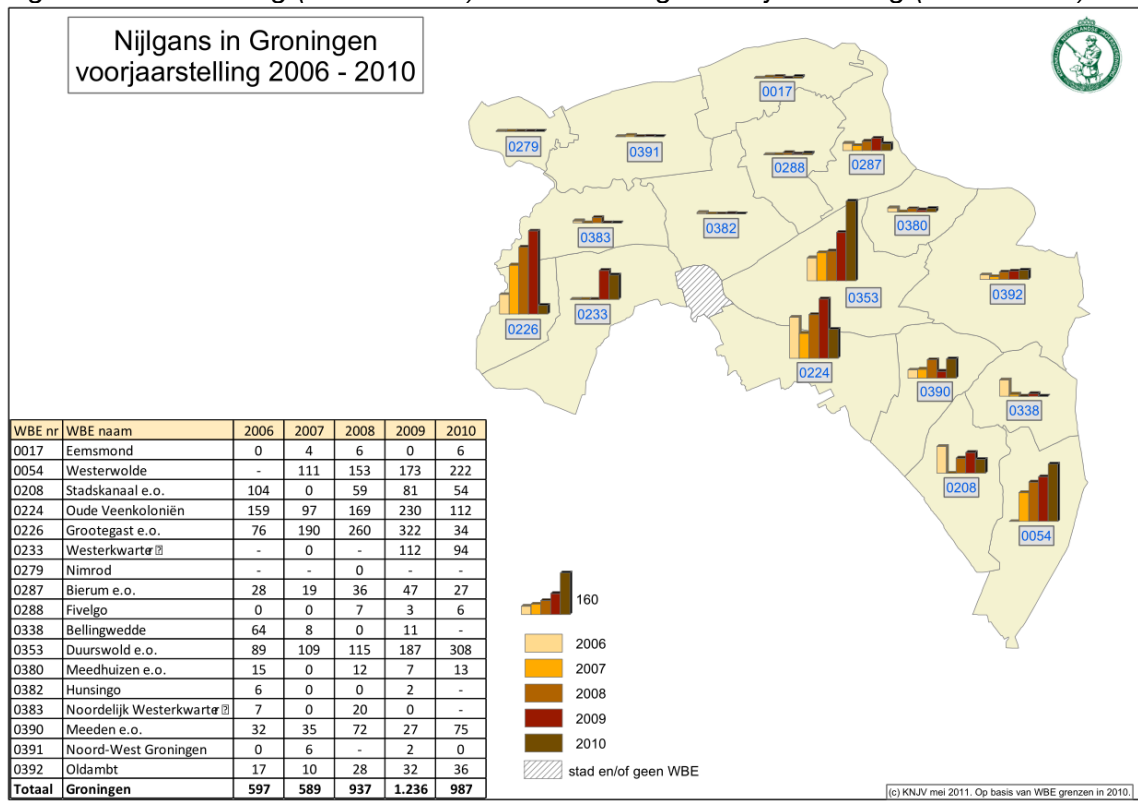

Fig.6. Verspreiding volgens de voorjaarstellingen 2006-2010 (Bron: KNJV)

Een andere maat om inzicht te krijgen in aantal en verblijfsduur van vogels is het uitdrukken in vogeldagen. Figuur 7 geeft de verspreidingskaart en de watervogeltellingen van Sovon over de perioden oktober t/m maart voor de seizoenen 2006/07 t/m 2010/11. Hieruit wordt geconcludeerd dat de niet-breedende nijlganzen vermoedelijk niet zijn toegenomen.

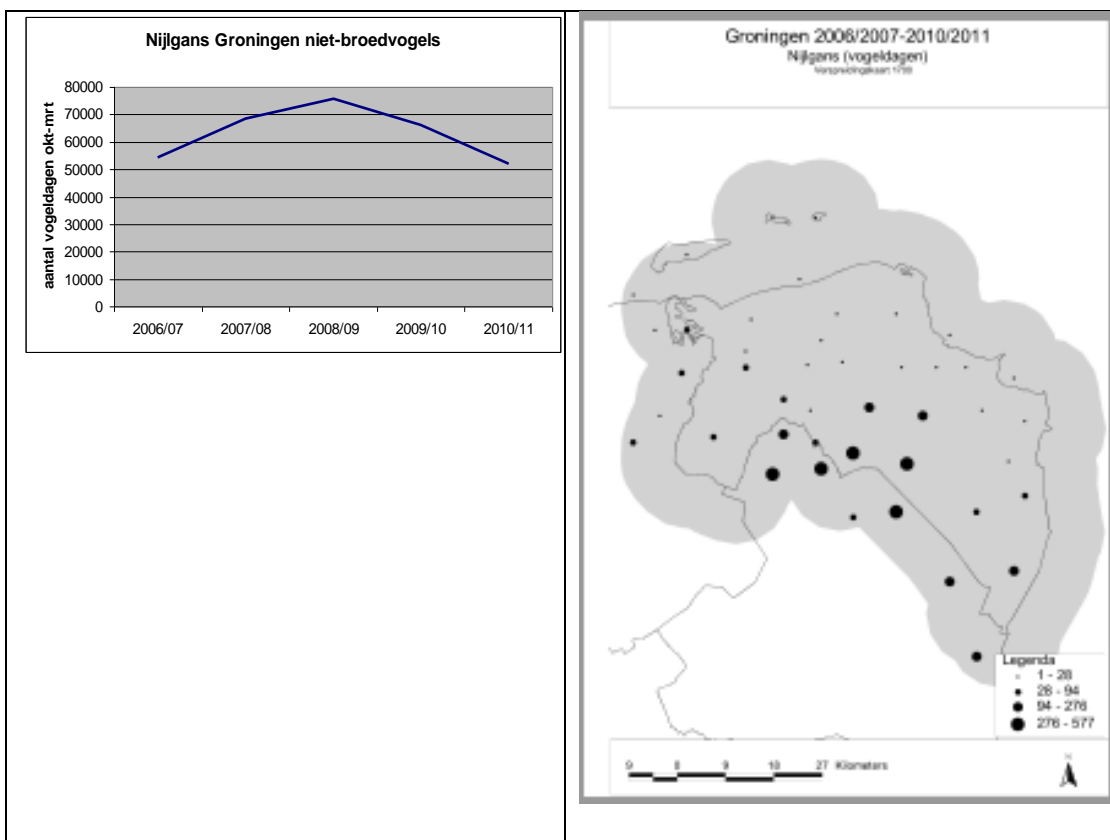

Fig. 7 Vogeldagen Nijlgans okt-mrt in de provincie Groningen (Bron: Sovon,

3 Schade

De nijlgans kan belangrijke schade veroorzaken aan gewassen, en aan de fauna.

Landbouwschade

De schadehistoriegegevens van de nijlgans zijn onvolledig. Het Faunafonds, waar registratie van schadegegevens plaatsvindt, keert alleen schadevergoedingen uit die worden veroorzaakt door inheemse diersoorten die beschermd zijn door de Flora- en faunawet. Landbouwschade veroorzaakt door exoten zoals de nijlgans wordt daardoor niet gemeld. Het kleine aantal meldingen dat wel geregistreerd wordt door het Faunafonds heeft betrekking op situaties waarin de nijlgans zich in menggroepen met inheemse soorten bevond; deze gegevens vormen waarschijnlijk het topje van de ijsberg. Desondanks blijkt uit figuur 8 dat de getaxeerde schade door de nijlgans kan in de winter oplopen tot € 3.200,- en in de zomer tot € 450,-. Deze treedt vooral op in grasland en in mindere mate in wintergraan. De beschadigde oppervlakte bedraagt in de winter tot 100 ha en in de zomer tot 70 ha.

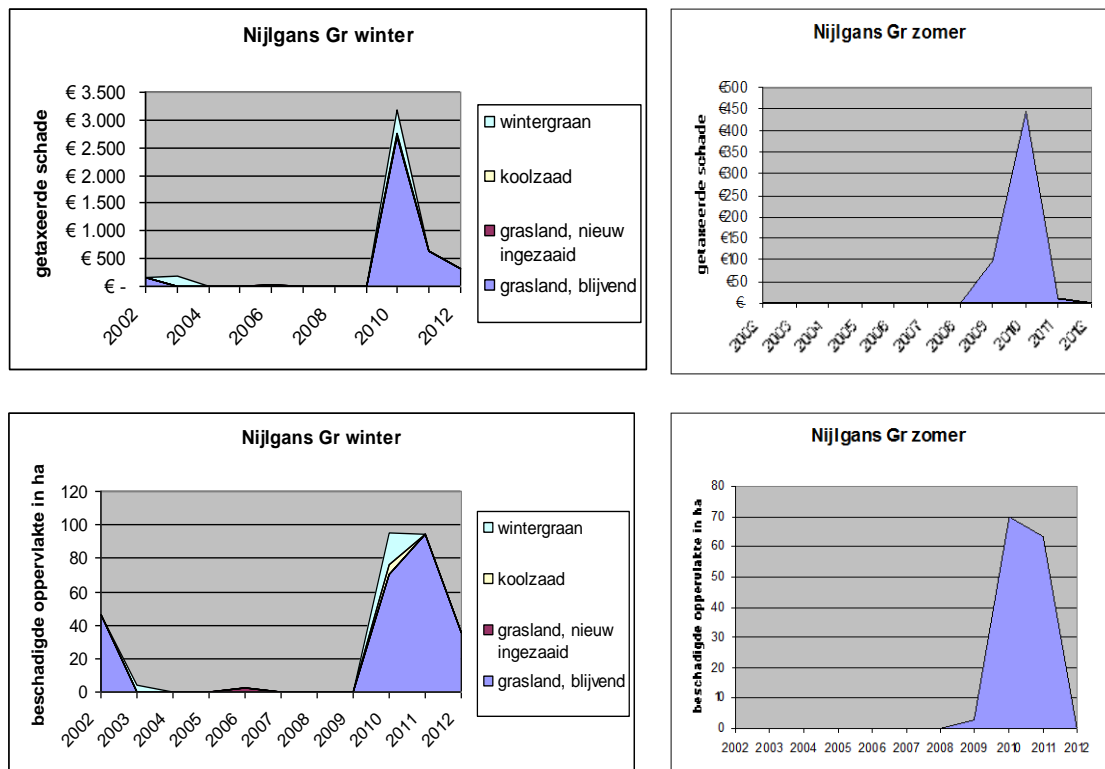

Fig.8 Getaxeerde schade en beschadigde oppervlakte in winter en zomer (Bron: Faunafonds)

Faunaschade

Uit de literatuur is bekend dat nijlganzen in de broedtijd zeer territoriaal zijn, waarbij ze andere vogels veelvuldig verjagen en soms hun kuikens verdrinken (Wymenga 1999). Daarnaast bouwt de soort zelf geen nest, maar neemt broedplaatsen en nesten over van inheemse soorten. Nederland heeft zich verbonden aan het biodiversiteitsverdrag dat is afgesloten op 5 juni 1992 (Convention on the conservation of European wildlife and natural habitats). In dit verdrag is vastgelegd dat ongewenste invasieve exoten actief beheerd zullen worden om de inheemse flora en fauna te beschermen. De principes uit het biodiversiteitsverdrag worden verder op Europees niveau uitgewerkt en er worden voorstellen gedaan om de bestrijding van invasieve exoten op Europees niveau vorm te geven.

2 Beleid

De nijlgans behoort niet tot de Europese soorten en wordt beschouwd als een exoot. Tot eind 2008 was het in Nederland toegestaan exoten met alle middelen te bestrijden. Deze worden immers niet door de Flora- en faunawet beschermd. Echter de middelen waar exoten mee mogen worden bestreden staan wel genoemd in de Flora- en faunawet. Het is volgens de wet niet toegestaan om exoten te bestrijden met het geweer.

Effectieve bestrijding van exoten is nu slechts mogelijk na aanwijzing van personen en middelen door de Provincie volgens artikel 67 van de Flora en Faunawet. Mogelijk daarvoor in aanmerking komende belangen zijn die ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, bedrijfsmatige visserij en wateren of ter voorkoming van faunaschade. Voor een aanwijzing kunnen meerdere wettelijke gronden worden toegepast, mits ze ook kunnen worden gemotiveerd. Dit is lastig, omdat schade niet wordt geregistreerd.

Een onderdeel van het Groninger Ganzenakkoord is het planmatig wegnemen van populaties exoten en gedomesticeerde ganzen. Dit wordt nader uitgewerkt door het GAK en moet verankerd worden in de Wet natuurbescherming. Zodra er een goede basis ligt voor het bestrijden van nijlgans dan zal de Fbe de provincie verzoeken om een aanwijzing.

5 Beheer

Ten gevolge van de bovengeschetste problemen bij het beleid heeft de afgelopen jaren geen beheer van de nijlgans kunnen plaatsvinden en ontbreken gegevens.

6 Overwegingen

Sinds 1990 is er een sterke toename van broedvogels in Groningen. De laatste tien jaar zijn de broedvogels en niet-broedende nijlganzen vermoedelijk niet toegenomen. Nijlganzen veroorzaken faunaschade en belangrijke landbouwschade.

7 Voorstel

Zodra er een goede basis ligt voor het bestrijden van nijlgans dan zal de Fbe de provincie verzoeken om een aanwijzing ter voorkoming van schade aan gewassen en fauna.